

NÅR EN KOLLEGA BLIR DRAPSMANN

Alle politiansatte vet at hverdagen kan by på det uventede. På kriser og på dramatikk. Men ingen var forberedt da politimannen Rolf Are Pettersen skjøt og drepte sin eks-kjæreste og seg selv.

Av | Ole Martin Mortvedt

Uten forvarsel ble den 23. januar en uvirkelig dag. Ikke bare for de nær 200 ansatte på politihuset i Tromsø, men for hele politiet.

En mangeårig kollega og kamerat var plutselig blitt drapsmann. Med vitende og vilje rettet han en kollegas tjenestevåpen mot sin tidligere kjæreste, og drepte henne med flere skudd på kloss hold. Deretter skjøt han seg selv, og døde få dager senere av skadene. Tilbake står uforstående familier, arbeidskolleger og venner. Alle har ett eneste spørsmål: «Hvorfor?»

EKSPLODERTE I MEDIA

Troms politidistrikt ledes av Truls Fyhn som er en av landets mest erfarne politimestere. Raskt fikk han og hans stab organisert utrykning, etterforskning og samtidig ivaretatt et enormt informasjonsbehov både i politiet og i media.

Politiforum møter politiinspektør Einar Sparboe Lysnes som hadde ansvaret for håndteringen av media og ledet politidistriktet dagene etter drapet. Slik beskriver han fakta knyttet til innledningsfasen.

– Meldingen om selve hendelsen kom til politiet ved halvnetiden på morgenen.

Tidlig hørte vi navnet til kvinnen som var skutt. Hun ble raskt erklært død. Og i løpet av en time visste vi at det var Rolf Are Pettersen som var gjerningsmannen, og at også han var fatalt skadet. Da det ble klart at det var en tjenestemann involvert, fikk saken en helt annen dimensjon. Medieoppmerksomheten nærmest eksploderte fra både nasjonale og internasjonale medier. Og det oppsto langt flere problemstillinger enn det man vanligvis har i drapssaker. At politiets tjenestepistol var brukt økte informasjonsbehovet, forteller Lysnes.

Politiet i Tromsø forsto tidlig at de raskt måtte ha en pressekonferanse. To og en halv time etter skuddene gjennomførte Truls Fyhn og hans stab et informasjonsmøte for de ansatte. En time etter dette møtte de pressen. På det daværende tidspunktet var det kun et par av de lokale journalistene som visste at det var en politimann involvert. Da politimester Fyhn gikk rett på sak, var det som det gikk et «sukk» igjennom forsamlingen av mediefolk. Saken ble umiddelbart toppsaken på radio, TV og internettmedier.

KOLLEGASTØTTEORDNING

– Vi rettet mye oppmerksomhet mot hvordan vi skulle ivareta informasjonsbehovet. Og ikke minst måtte vi fange opp de som trengte hjelp. Veldig raskt var kollegastøtteordningen (KSO) i funksjon sammen med verneombudet. I ettertid ser jeg at det var et apparat som fungerte meget godt, og vi har fått gode tilbakemeldinger på hvordan KSO gjorde jobben. I en slik sak er det mange i ledelsen som blir involvert. Har man da ikke flere å spille på, er det lett å glemme å følge opp det medmenneskelige og støtte de ansatte som har det vanskelig. Denne saken illustrerer viktigheten av at vi har ansatte som har den formelle rollen i KSO, og som er skolert for jobben, sier Lysnes.

NYE PROBLEMSTILLINGER

Det meldte seg raskt problemstillinger som: Hvordan skal politidistriktet opptre overfor hennes pårørende? Hans pårørende? Burde politidistriktet legge ned blomster på drapsstedet? Skulle de flagge?

Skulle politidistriktet være til stede under hennes begravelse? Hva med gjerningsmannens begravelse?

Foto | Vidar Dons Lindrupsen

UVIRKELIG. En godt fungerende kollegastøtteordning var til stor hjelp for å ivareta våre ansatte i den følelsesmessige vanskelige tiden etter drapet, sier politiinspektør Einar Sparboe Lysnes t.v. i Troms politidistrikt.

– Mange valgte å delta i hennes begravelse, som en støtte til onkelen som jobber hos oss. Vår deltagelse var uoffisiell i begge begravelsene, og de av våre som deltok skulle ikke være iført uniform, forteller Lysnes.

HVEM SKAL ETTERFORSKE?

Straffbare handlinger etterforskes av politiet der den straffbare handling har skjedd. Men er egne tjenestemenn involvert, skal normalt et annet politidistrikt foreta all etterforskning, et såkalt settepolitidistrikt. Er det mistanke om at det er begått en straffbar handling av politi-ansatte i tjeneste, skal Spesialenheten for politisaker etterforske saken.

Selv om andre enn det lokale politiet skal etterforske, er det likevel ofte umiddelbare behov for å sikre åstedet slik at ikke spor blir borte eller ødelagt. Og det er behov for å ta innledende avhør av «rene» vitner, slik at de kan forklare seg før de har blitt påvirket av andre inntrykk.

– Det ble tidlig fokus på om vi skulle etterforske saken selv eller ikke. Dette ble en problemstilling som økte etter hvert som dagene gikk. Vi mente vi burde

etterforske saken i åpningsfasen. Den formelle beslutningen om dette ble tatt av Statsadvokaten. Meningen var at vi skulle etterforske det som var nødvendig slik at statsadvokaten raskt skulle få saken, og deretter vurdere å overflytte etterforskningen til et settedistrikt. Selve etterforskningen var i utgangspunktet ukomplisert. Det var et øyenvitne til selve handlingen, og vi viste hvem gjerningsmann og offer var, sier Lysnes.

SPEKULASJONER

Men i media ble det spekulert i om interne retningslinjer var brutt siden gjerningsmannen hadde fått tak i et tjenestetvåpen. Samtidig var politistasjonssjef Kurt Pettersen åpen på at gjerningsmannen hadde oppsøkt ham privat, og at de hadde hatt telefonsamtaler den siste uken før drapet knyttet til at gjerningsmannen var fortvilet over et brutt kjæresteforhold. Indirekte ble det antydning at politistasjonssjefen av den grunn burde ha skjønnet at noe kritisk var i ferd med å skje.

Etter seks dager ble etterforskningsmaterialet oversendt Statsadvokaten for vurdering av videre etterforsknings-skrutt. Statsadvokaten besluttet deretter

at den videre etterforskningen skulle overføres til Østfinnmark politidistrikt. Spesialenheten startet sin etterforskning allerede få dager etter drapet, hvor politidistriktets rutiner for oppbevaring av tjenestetvåpen samt gjerningsmannens tilgang til dette var tema.

– Var det heldig å gjøre etterforskningen selv?

– Jeg støtter statsadvokatens beslutning. Det er riktig at det ble mye støy fordi vi selv sto for etterforskningen. Men i initialfasen må noen sikre bevis og avhøre vitner. Det hadde ikke vært praktisk mulig at et annet politidistrikt kunne gjøre dette med en gang. Det som for statsadvokaten var viktig var at sakens faktum var lett tilgjengelig og at et avhør av gjerningsmannen grunnen hans tilstand var uaktuelt. Men ettersom dagene gikk ble det mer fokus på politidistriktets rolle og på enkeltpersoner med spørsmål om vi viste ting som gjorde at vi burde ha handlet annerledes. Da ble det riktig å flytte etterforskningen, sier Lysnes.

– MIN SVARTESTE DAG I POLITIET

Politistasjonssjef Kurt Pettersen har gjennom 36 år i politiet opplevd mye dramatik. Likevel karakteriserer han den 23. januar 2009 som hans svarteste dag i politiet.

Tekst og foto | Ole Martin Mortvedt

Det er noe trygt over Kurt Pettersen der han sitter foran meg. 56-åringen har i 22 år vært i lederposisjon, 12 av dem som sjef på politistasjonen i Tromsø. Han er rolig i form. Direkte i blikket. Svarene kommer gjennomtenkt og med begrunnelse. En mann du kan stole på.

– Aldri hadde jeg hørt den meldingen før. «Alt operativt personell til Operasjonssentralen». Umiddelbart gikk jeg ned til dit. Meldingen lød på at to var skutt ned ved en barnehage, noen hundre meter fra min egen bolig. Med en gang fryktet jeg at vi sto foran en Finlandsinspirert massakre. Vi hadde hele tiden telefonkontakt med et vitne på åstedet. Da navnet på avdøde ble klart, tenkte jeg: Er det mulig at Rolf Are er gjerningsmannen? Det fikk vi bekreftet etter kort tid.

Innledningsvis håndterte jeg selv media. Aldri har jeg opplevd noe lignende. Mobiltelefonen ringte uavbrutt, samtidig som jeg ikke kunne slå den av. Det kunne jo være kolleger som ringte. Derfor ba jeg politimesteren om å opprette et presseteam for å håndtere pågangen, sier Kurt Pettersen.

STOLT AV KORPSET

– I innledningsfasen mener jeg vi ikke kunne gjort noe på en annen måte. Fra det tidspunkt vi visste at Rolf Are var gjerningsmannen greide hele korpset å gjøre jobben sin til tross for det var følelsesmessig meget vanskelig. Det sier meg at jeg tilhører en profesjonell etat. Det var ikke aktuelt for meg eller noen av de andre å fratre selv om vi kjente gjerningsmannen alle sammen, sier Pettersen.

Han forteller at han kjente gjerningsmannen godt. Rolf Are var en av de eldste på stasjonen. De hadde begge tidligere vært tillitsmenn i det gamle politiforbundet og vært på samme arbeidsplass i mange år.

– Jeg ble kjent med hans tidligere kone og sønn. I den spesielle situasjonen etter drapet ble det en ytterligere dimensjon at jeg kjente pårørende til både drapsmann og offer. Vi hadde også et vitne som på nært hold uforvarende opplevde et drap, og flere andre mennesker som kom til åstedet før politi og ambulanse og sånn sett tilfeldig havnet opp en meget dramatisk situasjon. Det ble helt spesielt å møte

BURDE FORSTÅTT? – De tankene har jeg tenkt mar

disse menneskene i ettertid, det legger jeg ikke skjul på, sier Pettersen tankefullt.

Han betegner denne dagen som en av de mørkeste i sitt lange politiliv.

– Da vi fikk melding om at en kvinne var skutt, var det i seg selv en dramatisk melding. Men at gjerningsmannen var en kollega, var sjeldent hard kost. Og til alt overmål var gjerningsmannen en jeg kjente godt. Rolf Are droppet innom på kaffebesøk av og til. Siste gang han kom hjem til meg var lørdag kveld nesten ei uke før drapet. Han hadde ringt meg tidligere på kvelden, men siden jeg hadde besøk ventet han litt med å komme. Men litt over midnatt ringte han på døren, og ba om en samtale. Han var en person med kjærlighetsorg over et forhold som var brutt. Jeg oppfattet ham som lettere beruset, og vi hadde en rolig prat. Mine gjester var fremdeles i huset, så etter hvert inviterte jeg han inn på en matbit sammen med de andre. Da han senere på natten forlot huset var han lettere til sinns. Jeg ringte Rolf Are påfølgende uke, men fordi jeg skulle på reise, ble vi enige om å møtes på hans første dagvakt, forteller Pettersen.

...nge ganger, sier politistasjonssjef Kurt Pettersen i Tromsø.

«Vi som driver i dette gamet er ingen noviser»

STOLT. – Jeg er stolt over korpsånden som er i etaten.

Men før de møttes igjen, tok Rolf Are den skjebnesvangre beslutningen som ga et fatalt resultat.

– BURDE JEG FORSTÅTT?

– Jeg opplevde å bli mistenkeliggjort. Media og andre lot det skinne igjennom at jeg burde ha forstått at Rolf Are var til fare for seg selv eller andre. Selv mener jeg at det ikke var mulig. Men mistenkeliggjøringen var slett ingen hyggelig følelse, og har gjort at jeg har gått mange runder med meg selv. Var det noe ved Rolf Are jeg burde ha sett, følt og skjønt? Var det noe som burde tent varsellampene? De tankene har jeg tenkt mange ganger, sier den erfarne politistasjonssjefen og setter et par alvorlige blå øyne i meg.

Han er avhørt som vitne av Spesialenheten. Saken er kodet som «grov uforstand i tjenesten» og som undersøkelsessak.

Han viser til at det slett ikke var noen ekstraordinær situasjon at Rolf Are kom hjem til han.

– At ansatte har tatt kontakt med meg når livet butter imot, har jeg opplevd mange ganger. Jeg setter faktisk pris på

den tilliten jeg blir gitt. Erfaringer vi som driver i dette gamet får, gjør oss ikke til noen noviser på livets vanskelige sider. Skulle jeg skrive rapporter til senere registrering hver gang noen hadde behov for en samtalepartner i vanskelige livssituasjoner? spør Pettersen, og svarer selv krystallklart: Nei, selvfølgelig ikke. Hvor hadde det da blitt av tilliten de ansatte har til meg som sjef?

– Det blir meningsløst når enkelte antyder at det lå noe ekstraordinært i kontakten jeg hadde med gjerningsmannen. De fleste har gjennom livet en eller annen gang opplevd kjærlighetssorg. Vi kjente ham som en livsglad utadvendt kollega. Det var aldri noen ytre tegn til at noe dramatisk var i gjære, sier Pettersen.

ANSATTES BEHOV

– En slik situasjon er ekstrem. En leder må ikke glemme hvilket ansvar man har i forhold til de ansatte. Jeg merker at behovet for informasjon fra de ansatte var nærmest umettelig. Å få informasjon direkte fra ledelsen er særlig viktig. Dessverre har jeg opplevd selvdrap to ganger tidligere hos kolleger i Troms. Det har lært meg

noe om hvilken omtanke man skal ha for sine ansatte, sier Pettersen, og trekker frem et gammelt ledersitat: «Å sørge for at jobben blir gjort, og herunder ivareta sine mannskaper». Dette har fremdeles gyldighet, sier Pettersen.

IMPONERT OVER KORPSÅNDEN

– Vi kan gjerne småkjekle litt til daglig, men når det skjer noe alvorlig, stiller mannskapet opp så til de grader. Rolf Ares vaktlag som skulle på senvakt drapsdagen, ble spurt om de ville slippe vakta. Svaret var at de alle ville på jobb. Vi valgte å la dem jobbe, men vi forsterket vaktlaget i tilfelle det skulle bli tungt. Det som er spesielt med politietaten er at det er døgnkontinuerlig drift hvor vi alle er avhengig av hverandre. Slike dramatiske saker knytter korpset sammen på en måte som er helt unikt for politiet. Jeg er stolt og imponert over korpsånden som er i etaten. Det er ingen tvil om at denne saken vil prege oss i årene som kommer, sier politistasjonssjefen.